

Şiir

28 MAYIS 1983 TARİHLİ TERCÜMAN GAZETESİNDEN

Rauf TAMER

ŞİİR

Edebiyat, renksiz.

Musiki, ruhsuz

Spor, heyecansız.

Politika, kaypak ve karakersiz.

Ya şiir?..

Necip Fazıl'ın cenazesinden geliyorum dostlarım, daha da kötü haberim var:

“Şiir öldü.”

**

24 Mayıs Salı'yı 25 Mayıs Çarşamba'ya bağlayan gece yarısı...Saatler 01:30'u gösteriyordu.

İstanbul'un pek çok semtinde cadde ve sokaklarda el ayak çoktan çekilmiş, yorucu bir günün ardından insanların çoğu evlerinde, sıcak yataklarında uykuya dalmışlardı.

Ama, gecenin bu saatinde uyumayan, uyuyamayan insanlar da vardı. Uyuyamayan bu insanlardan biri de Türk Edebiyatı Vakfı'nın üç yıl önce yine bu tarihte kendisini İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nde muhteşem bir törenle “Sultanü'ş-Şuara (Yaşayan en büyük Türk şairi-Şairler Sultanı) ünvanını sunduğu 78 yaşındaki Üstad Necip Fazıl Kısakürek idi.

“ACI ŞEKER'İN PENÇESİNDE”

Üstad, Erenköy Ethemefendi Caddesi'indeki 16 sayılı evinde, sıcak yatağında bir süreden beri, tıpta “Diabetüs Mellitus” olarak tabir edilen “şeker hastalığı” ile boğuşuyordu. Üstadı pençesine alan bu illet uzun süreden beri onun vücudunu iyice kemirmiş, döşeğe sermiş, hareket kabiliyetini azaltmıştı.

Şekeri sık sık yükseliyordu. Bu yükselme anlarında harareti alabildiğine artıyor, kalbi sıkışıyor, dudakları-damakları adeta çölde kavru lan bi bitki gibi kuruyordu.

İşte bu anlarda Üstad, “Gaiblerden gelen sesler” le konuşuyor ... konuşuyordu.

24 Mayıs'ı 25 Mayıs'a bağlayan o gece, yine öyle bir geceydi.

“Gaiblerden bir ses geldi: Bu adam

Gezdire sin boşluğu ense kökünde!

Ve uçtu tepemden birdenbire dam:

Gök devrildi, künde üstüne künde...”

Onun altın çerçeve ile çerçeveletilmesi gerekli “Çile”sindeki gibi “Gaiblerden gelen ses” Üstadı çağırıyordu.

Ve adeta “Artık gel ve boşluğu ense kökünde gezdir” diyordu.

“MUTLAK HAKİKAT”E KAVUŞUYOR...

Üstad bu çağrıya uydu. Yatağında yatar ken mütevazi evinin tepesindeki dam birdenbire uçtu. Üstad, kendi tabiriyle “Künde üstüne künde” ye geldi. Gök devrildi ve aziz ruhunu “Mutlak Hakikat” dediği Yaradan'ına teslim etti.

Ve “alnındaki ateşi” yavaş yavaş azalmaya başladı. Çünkü ecel, ruhuyla birlikte ateşini de almıştı onun.

Türk-İslam ülküsünün büyük mücahidi, şairler sultanı artık karanlık sokaklar kadar sessiz ve esrarlı bir uykuya dalmıştı. Türk edebiyatının altın yaldızlı sayfalarından birinde yer alan “Kaldırımlar” şiirinde yazdığı gibi “Kaldırımların karasevdalı eşi” ebediyete intikal etmişti. Hemen eserlerinde ve hayatının her anında hasretinin duyduğu “ölüm” onun kucaklayıp götürmüştü.

“Kara haber” her zamanki gibi tez ulaştı her yana.

Sevenleri, “Büyük Doğu” sundan feyz alan binlerce öğrencisi, Üstad'ın 1905 yılında doğduğu güne rastlayan 26 Mayıs günü cenaze töreninin yapılacağı Fatih Camii'nin avlusunu hınca hınç doldurdular.

Ve kılınan cenaze namazını müteakip O'nun tabutunu eller üzerinde Eyüpsultan Mezarlığı'na doğru “son yolculuğu”na çıkardılar.

Gerçi Üstad, “Vasiyet” adlı beyitinde:

“Son gün olmasın dostum, çelengim, top arabam:
Alıp beni götürsün tam dört inanmış adam”

diyordu ama, onun bu vasiyetindeki unsurlardan ikisi gerçekleşebildi. Cenazesindeki sadece “çelenk” ve “top arabası” yoktu.

Üstad’ın düşündüğünün aksine, cenazesinde binlerce inanmış dostu vardı. İşte bu inanmış adamlar tabutunu eller üzerinde Fatih’ten Eyüp Sultan’a kadar götürdüler ve servilerin gölgelediği bu kabristanda O’nu kendisi gibi Türk-İslam ülküsünün mücahitlerinden biri olan büyük asker Mareşal Fevzi Çakmak’ın mezarının hemen yakınındaki ebedi istirahatgahına, uzun servilerin serin gölgesine defnettiler.

Yapılan bu son görevde, cenazeye katılan vatandaşlar kadar güvenlik için görev alan askerlerin ve polislerin hatta foto muhabirlerinin dahi okunan Fatiha ve Dua’ya iştirak etmeleri, O’nun çok, hem de çok sevildiğinin en açık deliliydi.

-KEMAL ÖNDER, ŞEREF OĞUZ-

`İstanbul`a Hasret`

‘İSTANBUL’A HASRET’

Abdurrahman ŞEN

Asırlar boyunca her şairin, her edibin dikkatini çeken ve kelimelerine zenginlik katan İstanbul `a en güzel şiirlerden birini de hiç şüphe yok ki Necip Fazıl Kısakürek yazmıştır.

`İstanbul benim canım;/ Vatanımda vatanım ` diye haykıran ve
`İstanbul /İstanbul ` vurguları arasında; `0 manayı bul da bul
!/ İlle İstanbul `da bul!` uyarısını ekleyen Necip Fazıl

Kısakürek , `Canım İstanbul `a nasıl başlıyordu:

` Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar;
Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar.`

Evet... İstanbul `a aşkını ve bakışını bu mükemmel şiirde özetleyen Necip Fazıl Kısakürek `in, İstanbul `a ilgisinin tek şiirle sınırlı kalmasını düşünmek mümkün değil elbette. Necip Fazıl İstanbul hakkında birçok da makale kaleme almış... Oğlu Mehmet Kısakürek Ağabeyim de o makalelerden bir seçki yapıp, `İstanbul `a hasret` adıyla kitaplaştırmış. Önsözde belirttiğine göre sevgili Mehmet Ağabeyim; ` ... bir kısmı bazı kitapların sayfa aralarında duran, çoğu da hiç kitaplaşmamış olan şu İstanbul `a dair şiir gibi yazılarını derleyip bir araya` getirmiş ve Büyük Doğu Yayınları arasında yayınlayarak hem Necip Fazıl `ı özleyenleri hem de İstanbul üzerine düşüncesini zenginleştirmek isteyenleri sevindirmiş.

Kitapta yer alan makalelerde Necip Fazıl `ın; mimarisinden tarihine, estetiğinden fikir hayatına kadar, İstanbul `un çok yönlü zenginliğine bakışının izlerini, işaretlerini görmek mümkün. Necip Fazıl `ın İstanbul `a olan -kendi tabiriyle- `karasevda`sı, bazılarında olduğu gibi sonradan olma ya da çıkara dayalı bir `sevda ` değil... Necip Fazıl `ın İstanbul `a olan `karasevda`sının sırrını, `İstanbul `a Hasret` kitabının önsözü yerine `Not` yazan sevgili Mehmet Ağabeyimin şu giriş cümlelerinde bulmak mümkün:

`Ben, İstanbulluyum . Annem de babam gibi İstanbulluydu . Onun babası ve anası da, tıpkı baba tarafından olduğu gibi yine İstanbullu ... Babamın ve annemin dadıları, hizmetkarları, esnafları, konuları, komşuları ve bütün dostları... Zevkleri, edaları, üslupları, ölçüleriyle onlar, son çakıntıları, pırıltıları ve izlerine bakarak benim İstanbul sandığım ve aşık olduğum yeri, kendi artist dünyaları içinde, bana İstanbullu , tam bir İstanbullu gibi yaşatanlardı. İşte ben... Böyle İstanbulluyum .`

Sevgili Mehmet Kısakürek Ağabeyimin derlediği yazılarla oluşan

`İstanbul `a Hasret` kitabıyla Necip Fazıl bir kere daha okurlarıyla buluşuyor. Bugün içinde yaşadığımız İstanbul ile yarım yüzyıl öncesinin İstanbul `u arasındaki değişimi yakalamak, anlamak ve kayıpların sebeplerini öğrenmek isteyenler Büyük Doğu Yayınları `ndan okuyucuya sunulan `İstanbul `a Hasret` kitabını mutlaka okumalı. (İstanbul `a Hasret, Büyük Doğu Yayınları – 0212. 528 55 51 / 0212. 511 59 22)

Ya `Sultan Vahidüddin ?` Eski başbakanlardan Bülent Ecevit `in resmi tarihin söylemine ters düşerek `Vahdeddin hain değildi` açıklamasıyla başlayan tartışmalar, bir anda gözleri Necip Fazıl `ın hala yasaklı sayılan kitabına çevirdi ister istemez. Son nefesinde bile o kitaptan dolayı mahkumiyet borçlu gibi aramızdan ayrılan Necip Fazıl Kısakürek `in `Vatan Haini Değil -Büyük Vatan Dostu Vahidüddin ` isimli kitabının üzerindeki yasaklama ve baskının daha ne kadar süreceği ise merak konusu. `Vatan Haini Değil -Büyük Vatan Dostu Vahidüddin ` isimli kitabın başından geçenleri konuyla ilgili olarak Zaman`da Erkan Acar imzasıyla yayınlanan haberden şöyle özetlemek mümkün: `Daha önce araştırma dizisi olarak Bugün gazetesinde yayınlanan kitabın ilk baskısı 1968`de yapıldı. Birinci baskısı tükenmek üzereyken toplatıldı ve hakkında takibat başlatıldı. Kitabı incelemek üzere bir bilirkişi oluşturuldu. Bilirkişi, `Kitapta söylenenler hayal ürünüdür, ama herhangi bir suç unsuru yoktur` diye rapor verdi. Ankara , ikinci bir bilirkişi heyeti tayin etti. Bu heyetten de benzer bir rapor çıkınca, Kısakürek 1971`de beraat etti. 1972`de beraat kararı Yargıtay tarafından temyiz edildi. 1973`te mahkumiyet kararı çıktı. 1974`te Af Kanunu , olayı askıya aldı. 1975`de kitap yeniden basıldı. Yine takibat başlatıldı. 1976`da, üçüncü baskı yapıldı. 1977`de yeniden toplatma kararı alındı ve takibata geçildi. 1979`da üçüncü kez bir bilirkişi heyeti oluşturuldu. 1980`de dördüncü bir bilirkişi teşkil edildi. Heyetler, kitapta suç unsuru bulunmadığı yönünde rapor verdi. 12 Eylül darbesinden sonra Necip Fazıl ile ilgili mahkumiyet kararı 1982`de Yargıtay tarafından onandı. Fakat kararın

infazı 4 ay tehir edildi. Aynı yıl içerisinde Adli Tıp Kurumu , Necip Fazıl `ın Anayasa `da öngörülen cezanın affı şartlarını haiz olduğu yönünde dönemin Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Kenan Evren `e bir rapor verdi. Ancak Evren , Necip Fazıl `ı affetmedi; Atatürk `ün hatırasına neşren hakaret edildiği gerekçesi ile verilen cezanın infazı yönünde talimat verdi. Necip Fazıl , 1983 yılında hapse girmesine az bir zaman kala vefat etti. Deyim yerinde ise son padişah Vahdettin `i savunduğu için mahkum olarak öldü. Kısakürek `in kitabı, hala yasaklılar listesinde bulunuyor.` Aynı haberde sevgili Mehmet Kısakürek Ağabeyimin, söz konusu kitabı yeniden basmaya hazırlandığı belirtilirken, `Avrupa Birliği `ne giriş sürecinde hala kitap yasaklamalarından söz edilmesinin hata` olduğuna dikkat çektiği de ifade ediliyordu. Şimdi... Eli kanlı katillerin kitaplarının bile istifade edebildiği `fikir özgürlüğü`nden Necip Fazıl `ın `Vatan Haini Değil -Büyük Vatan Dostu Vahidüddin ` isimli kitabının nasiplenip nasiplenemeyeceğini de hep birlikte göreceğiz. AB kapısında beklerken 2005 yılında...

21.08.2005

Yeni Asya

Ölümünün 5. Yılında Necip Fazıl Bey

ÖLÜMÜNÜN 5. YILINDA NECİP FAZIL BEY

Bundan 40 yıl önce idi. Ailece Erzurum'da oturuyorduk. Ben, ortaokul son sınıfta idim. Evimiz, misafirsiz kalmazdı. Akraba, eş ve dostumuz az değildi.

Bir gün evimize, enterasan bir misafir geldi. Bu, piyade

albayı Hilmi Acar isminde bir zâttı. Babamla tanışıyorlarmış, kucaklaştılar ve misafir odasına girdiler. Ben de arkalarından gittim. Evimizde, ilk defa "resmî kıyafeti" ile bir albay misafir oluyordu. Üstelik dinârdı. Nitekim, oturur oturmaz, şapkasını çıkarıp sehpay attı, başına "takkesini" geçirdi. Ben, o anda, dünyanın en olağanüstü bir olayı ile karşılaşmış gibi şaşkınım ve "misafir albayı" hayranlıkla seyrediyorum.

"Misafir Albay", bir ara benimle ilgilendi. Nerede okuduğumu, hangi kitap, dergi ve gazeteleri takip ettiğimi sordu. Birşeyler anlattım. "Misafir Albay", okuduklarımı, kâfi bulmadı, hattâ bazılarına "zararlı" dedi. Sonra, cebinden 2 adet 25 kuruşluk çıkardı ve şöyle konuştu: "Hemen şimdi, şu gazete bayiiine gideceksin, verdiğim bu 50 kuruşla bir adet 'Büyük Doğu' ile bir adet 'Ehl-i Sünnet' dergisi alıp döneceksin. Başüstüne deyip gittim, istediği dergileri aldım. Bunun üzerine "Misafir Albay", "Bunları sana hediye ediyorum. Artık her hafta kendin alırsın". Gerçekten de dediği gibi oldu. Bu iki dergiyi, yayınladıkları sürece asla bırakmadım. Üstad Necip Fazıl Kısakürek ve Abdürrahim Zapsu Beylerle ilk defa böylece tanıştım. Yazılarından ve yayınlarından çok istifade ettim. Sonradan, Üstad ile karşılıklı sohbet etmek nasip oldu. Ne şeref?.

Evet, Necip Fazıl Bey, şiirleriyle tiyatrolarıyla, hikâyeleriyle, yazılarıyla, beni, kendi atmosferi içinde âdete eritti. Ona çok şey borçluyum. Vefatına yakın günlerdi. Ağır şeker hastası idi. Gözleri görmüyordu. Yazılarını pertavsızla yazmaya çalışıyordu. Sessizce yanına sokuldum. Sağ elini yakaladım ve öptüm. Sonra kendimi tanıttım. Çok müteessir oldu ve şöyle konuştu: "Niçin beni üzdün Ahmet? Bilirsin ki, biz, sizin çocuklarınıza bile el öptürmeyiz!...".(Arvasi Hoca Seyyid olduğu için böyle söylüyor/V.Ahmet) "Yetişmemizde sizin payınız pek çoktur, Üstadım" dedim. Necip Fazıl Bey, acı acı tebessüm ederek şöyle dedi: "Ne diyorsun? Bildiğin sebepten dolayı, ailenize, minnet ve şükran borcu olan benim"... ve daha ne iltifatlar?...

0 anda, Üstad'ın gençlik yıllarını özetleyen "Saatim çalışmış ben durmuşum / Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum" beyti geldi. Sonra, Yüce Yaratanımız'ın Üstad Necip Fazıl Beyi, nerelerden alıp nerelere kadar yücelttiğini ve tehlikeli zeminlerden kurtarıp ne yüce ellere teslim ettiğini âdeta görür gibi oldum.

Necip Fazıl Bey'in vefatından sonra, Yeni Düşünce Dergisi'nde Osman Yüksel Serdengeçti Ağabey ile karşılaştık. Büyük bir hüznün ve ıstırap içinde birbirimize sarıldık ve ağlaştık. Üstad Necip Fazıl Bey'in vefatı, bizim için gerçekten çok büyük bir kayıp idi. Sevgili Osman Yüksel Serdengeçti, bizleri şöyle teselli ediyordu: 'Bazıları, Necip Fazıl, büyük bir boşluk bıraktı diyorlar. Yanılıyorlar: Üstad, bize koskoca bir kitaplık (sanırım 101 yada 111 cilt) bıraktı!... Şimdi bize ve gençliğimize düşen iş, bu eserleri dikkatle ve tekrar tekrar okuyarak kendimizi yetiştirmek ve Üstad'ın dâvasına vâris olduğumuzu ispat etmektir"...

Evet, Parkinson hastalığından müzdarib olan Serdengeçti Ağabeyimiz, titreye titreye bu sözleri söylerken ağlıyordu. Nitekim çok geçmeden o da vefat etti. Üstadımıza ve O'na binlerce rahmet... Nur içinde yatsınlar!...

Kaynak: Hasbihal I, Seyyid Ahmet ARVASI, 2008 Bilgeoğuz, Sayfa 226, 227.

Ölümünün 25. Yılında...

ÖLÜMÜNÜN 25. YILINDA

Atilla YARAMIŞ

Necip Fazıl üzerine...

Fikir ve edebiyat, birbirine yapışık ikiz kardeşler gibidir. Onları ayırmak ya imkânsızdır, teşebbüsler kötü sonuçlar verir, ya da “imkân”ın sınırlarını zorlamakla gerçekleşir. Ki bu, olumsuz ve zararlı onca sonuçları beraberinde getiren bir “gerçekleşme”dir. Çünkü o kardeşlerin “ortak” olan birçok organı vardır. Telafiler, gerçeğinin yerini acaba ne kadar tutar?

Teşbihimiz, fikir ve edebiyatın birbirlerine yakınlığı ve muhtaçlığını somutlaştırma amaçlıdır. Yoksa bu ikizlerin, o halleriyle yaşamaları ne kadar sağlıklıdır, tartışılır. İşte burada da anlıyoruz ki, edebiyat ve fikrin beraberliği, teşbihlerin bile ötesindedir.

Tarih boyunca, büyük fikir adamlarına baktığımız zaman, hiçbirinin edebiyattan ayrı olmadığını görürüz; büyük edebiyatçıların da fikirden ayrı olmadıklarını. Buradaki “fikir”i, salt belli bir ideolojiyi dillendirme ya da onu ortaya atma gibi anlamak, yanlış, daha doğrusu eksik olur. Edebiyatın içerisine yedirilmiş bir düşünce de, aynı zamanda o edebiyatçının fikir adamlığına delalet eder. Belki buna en güzel örnek Fuzuli'dir. Onun şiirlerinden kucak kucak tasavvuf toplamamız gibi.

Tanzimat sonrası yetişen birçok şair ve yazarın “fikir adamlığı” sıfatını, daha sistematik ve belirgin bir şekilde takındıklarını görmek mümkündür. Namık Kemal, Şinasi, Tefik Fikret, Ziya Gökalp, Mehmet Akif... Ve Cumhuriyet sonrasındaki birçok aydın...

“Fikir ve edebiyat adamı” sıfatını, cumhuriyet sonrası yetişip de üzerine alan isimlerin en önemlilerinden biri de kuşku yok ki Necip Fazıl'dır. O, birçoklarından farklı olarak fikrini “aksiyon”la beslemiş ve savunmuştur. Bu da ona “dava adamı” misyonunu yüklemiştir.

Daha ilk şiirlerinde, ilerisi için “umut” vaat eden bir şair olarak görülmeye başlar. İlk kitabı Örümcek Ağrı'yla şöhrete

adım atar; ikinci kitabı Kaldırımlar'la şöhretin zirvesine çıkar. Üçüncü kitabı Ben ve Ötesi için Ziya Osman şöyle der: "Necip Fazıl belki en büyük Türk şairi değildir, fakat Türk edebiyatının en kuvvetli şiir kitabı, herhalde Ben ve Ötesi'dir." Onun bu üç kitabı, gökyüzünden habersiz uçurtma uçurduğu bir devrenin ürünleridir.

1934 yılında yeniden doğar. Bir Seyyidin irşadıyla sanatı, istikamet ve şeref; hayatı, düzen ve anlam ve hepsinin validesi şuuru da "fikir" bulur. İşte bu fikir, ilerisinin "Büyük Doğu"sudur. Büyük Doğu, isminden de anlaşılacağı üzere tamamen "biz"dir, "bizden"dir, "bizim"dir. Doğu, büyüktür. Çünkü doğunun hamuru İslam'la yoğrulmuştur. Buna karşılık, batılın ve küfrün diğer adı olan Batı, sefildir, böyle görülmeli ve bilinmelidir.

Büyük Doğu, bir medeniyet tasarımıdır. İslam'ın en kutsi beldelerinden biri olan Anadolu'da, işgal güçlerinin bile yapamayacağı bir cinayet işlenmektedir. Bu cinayete "dur" diyenin de eşsiz zulümlere maruz bırakıldığı bir zamandır, Büyük Doğu'nun doğduğu yıllar.

Necip Fazıl, bunların hepsini göze alarak "Allah'a itaat etmeyene itaat edilmez" hadis-i şerifiyle, zalimlerin üzerine yürümüştür. İşte bu gözü karalığı da ona yükleyen, savunmuş olduğu fikridir.

Büyük Doğu, kalbin ve beynin, yani her şeyiyle merkezin, Anadolu (Türkiye) olduğu bir görüştür. Ancak merkezin Türkiye olması, diğer İslam beldelerini kapsamadığı anlamına gelmemeli. Ne kötü ki onu böyle anlayanlar, azımsanmayacak derecede çoktur. Gerçi verdikleri ve verecekleri örnek de tektir. O da üstadın Gençliğe Hitabesi'nde geçen "Anadolu kıtası büyüklüğündeki dava taşı" ibaresidir. Oysaki N. Fazıl, fikri manada en başat eseri olan İdeolocya Örgüsü'nde bunu gayet açık bir şekilde dillendirmiştir. Madem ortada bir merkez var ve o Anadolu'dur. O zaman İslam burada düzelmeye ve dirilmeye başlamalı ki, bütün dünyaya buradan yayılsın.

Necip Fazıl'ın şiirdeki büyüklüğünü anlamak için Çile; fikirdeki istikametini anlamak içinse İdeolocya Örgüsü kıstas alınmalıdır. Bu iki kitap merkez alınmadan yapılan "Necip Fazıl okumaları"ndan yeterli verim sağlanmayabilir; daha kötüsü ise o, yanlış anlaşılabilir. Şöyle ki: Mesela Öfke ve Hiciv'i Necip Fazıl şiirinin merkezine koymak, onu, sıradan ve "günün" şairi olarak göstermek için, kâfi bir nedendir. Ya da Raporlar'ıyla onun fikrini anlamaya çalışmak, Türkiye'deki birçok insan nazarındaki değerine "halel" getirebilir. O yazıların ne şart ve ne durum altında yazıldıklarını bilmeden yapılan "okumalar" pek sağlıklı değildir. Bu, N. Fazıl'dan fazla, bize zarar veren bir davranış olacaktır. Çünkü cumhuriyet sonrası verilen İslam mücadelesinin en büyük komutanlarından biri odur. Onunla aynı devrede yetişmiş yahut ondan sonra gelen "şuur ve duruş sahibi" birçok ismin üzerinde, onun emeği yadsınamaz. Dolayısıyla Necip Fazıl ve aynı misyonu yüklenmiş isimlere, her zaman "bardağın dolu tarafıyla" bakmak gerek. Buna, o isimlerin değil, bizim ihtiyacımız vardır.

Süleyman Hilmi Tuna Han gibi "aşk, ilim ve takva"da misal olmuş birinin, Necip Fazıl'a maddi ve manevi desteğini esirgememesi; Bediüzzaman Said Nursi gibi "ilim ve vakar" denildiği zaman, akla en evvel gelenlerden birinin, ona, "Seni, Risale-i Nur'a kırk yıl hizmet etmiş sayıyorum" demesi; büyük sufî Seyyid Abdülhakim Arvasi'nin, yanında, N. Fazıl'ın hafifçe çekiştirilmeye başlanması üzerine "Necip'ime laf söyletmem!" diye çıkışması, bizleri biraz olsun düşündürmelidir.

Ne kötü ki, büyük insanların zaafalarını dillendirmek, günümüzde bir bilgiçlik (!) kıstası olmuştur. Oysa bu, ifsada karşı duruş değil; bilakis ifsadın ta kendisidir.

Özetle, Necip Fazıl gibi Türk fikir ve edebiyatının bir büyüğüne "doğru adımlar"la yaklaşmalıyız. Kişisel kimi zaafaları, onun "ümmet adına" vermiş olduğu mücadeleye gölge düşürmediği müddet, sade kendini ilgilendirmektedir. Ki insan,

hadis-i şerifte denildiği gibi, günah işleyip tövbe etmesiyle daha efdaldır. O zaman bizlere burada düşen vazife, N. Fazıl gibi İslam adına “ter” döken her insanın “güzel” taraflarını almak, bu güzellikleri dillendirmek ve onlar gibi “ter” dökmek için çaba göstermektir.

Atilla YARAMIŞ

Zindandan Aydınlık Yarınları Haykıran Bir Şâir: Necip Fazıl

ZİNDANDAN AYDINLIK YARINLARI HAYKIRAN BİR ŞÂİR: NECİP FAZIL

Fatih ALPEREN

Necip Fazıl'ın hayatında üç devre vardır. Onun yetmiş dokuz yıllık hayatı ve altmış yıllık şâirliği genel hatlarıyla üç devreye ayrılır.

Necip Fazıl, bu devreleri “Onu Tanıyıncaya Kadar”, “Onu Tanıdıktan Sonra”, “O Günden Beri” olarak adlandırır. O dediği; şâirin yol göstericisi, efendisi Abdülhakim Arvasi'dir. Necip Fazıl'ı sevmeyenlerin, onu beğenmeyenlerin tasnifi ise; “Genç Şâir”, “Mistik Şâir” ve “Sâbık Şâir” şeklinde olmuştur. O, bu devrelerde birbirinden çok farklı bir hayat ve sanat anlayışına sahiptir.

1904–1934 yılları arasındaki birinci devresinde Necip Fazıl, Fransız Mektebi, Amerikan Koleji, Büyük Reşit Paşa Numune Mektebi, Rehber-i İttihat Mektebi, Bahriye Mektebi gibi okullarda okuyan yaramaz bir çocuk olarak dikkati çeker. Bu okullardan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Felsefe Bölümü'nde okur. 1924 yılında ise, Cumhuriyet'in Avrupa'ya gönderdiği ilk öğrenciler arasındadır. Paris'e gidecek ünlü Sorbon Üniversitesi'nde felsefe tahsili yapacaktır. Fakat, Paris'te kendini kumara kaptıran şâir, Türkiye'ye dönmek zorunda kalır. Üniversite öğrenciliğinden Paris dönüşüne kadar geçen yıllarının özü, kendi ifadesiyle "başlıbozukluk ve serseriliktir." 1

1925–1934 yılları arasında Hollanda Bankası, Osmanlı Bankası ve İş Bankası'nda çalışır. Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Abdülhak Hâmid, Aka Gündüz, Nurullah Ataç, Ahmet Hamdi, Cahit Sıtkı, Peyami Safa, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, Nazım Hikmet gibi birçok yazar ve şâirle tanışır ve onlarla birlikte kendini bohem hayatına bırakır.

İlk şiirleri 1922 yılında Yeni Mecmua'da yayımlanan Necip Fazıl, 1925 yılında ilk şiir kitabı "Örümcek Ağı"nı yayımlar. Ardından 1928 yılında "Kaldırımlar" adlı ikinci şiir kitabı çıkar. Kısa sürede büyük bir şöhrete kavuşur. Yaşayan genç şâirlerin en büyüğü olarak görülür. Devrin ünlü edebiyatçılarından Yakup Kadri, onu bir deha olarak tanıtır. Edebiyat tarihçisi İsmail Habib, onun his ve hayal yüksekliğine hiçbir şâirin çıkmamış olduğu yazar. Devrin kimseyi beğenmeyen ünlü eleştirmeni Nurullah Ataç, onu yarına kalacak tek şâir olarak değerlendirir. Yaşar Nabi, ondan "bir mısraı bir millete şeref verecek şâir" diye söz eder. Şiirleri ders kitaplarına girer ve bu arada 1932 yılında üçüncü şiir kitabı "Ben ve Ötesi" yayımlanır.

Bütün bu ilgi, sevgi, itibar ve şöhret Necip Fazıl'ı mutlu etmeye yetmez. Perişan yaşayışını önlemez. Onu kadın-içki-kumar üçgeninden kurtaramaz. Bu hali, onun şiirlerine de yansır. Bu devirde yazdığı şiirlerinde, o, yalnızlık duygusu, boşluk hissî, ölüm korkusu, umutsuzluk gibi hep menfî denilebilecek duyguları terennüm eder.

Yeryüzünde yalnız benim serseri
Yeryüzünde yalnız ben derbederim

diye feryat eder. Şüphe, korku, cinnet duyguları içinde yaşar. Büyük şehirlerin kaldırımlarında kendini yalnız, yapayalnız hisseder. Ailesinden aldığı ulvî değerleri bir süre korumaya çalışsa da, birçok çağdaşı gibi “devrini ve neslini saran korkunç imansızlığı yenemez.”²“İçinde yaşadığı devir ve muhitin ulvî bir imanın gelişmesine meydan vermeyen yıkıcı şartları”³ Necip Fazıl’a da önemli ölçüde tesir eder.

İşte Necip Fazıl, bu derbeder, perişan hayatını yaşarken karşısına çıkan bir büyük insan, onun hayatının akışını değiştirmesine sebep olur. Bu, Abdülhakim Arvasî’dir. Abdülhakim Arvasî’yle tanıştıktan sonra, Necip Fazıl’ın hayatının birinci dönemi biter. ‘Onu Tanıdıktan Sonra” diye adlandırdığı ikinci dönemi başlar.

Necip Fazıl, önce eski hayat tarzıyla, “kurtarıcım” diye nitelendirdiği Abdülhakim Arvasî’nin kendisine tavsiye ve telkin ettiği hayat tarzı arasında bocalar ve ne yapacağını bilmez. “Aylarca yıkık ve şaşkın” dolaşır durur. Fakat bir süre sonra, Efendisi’nin yardımıyla hayat denilen “çetin bilmeceyi” çözer. O zamana kadar aklına takılan ama bir türlü tatmin edici cevaplar bulamadığı sorulara, cevap bulur. Kâinattaki müthiş nizamı keşfeder ve bu nizam onu, bu nizamı kuran, işleten, her şeye hükmeden büyük Yaratıcı’ya götürür:

Atomlarda cümbüş, donanma şenlik;
Ve çevre çevre nur, çevre çevre nur,
İç içe mimari, iç içe benlik;
Bildim seni ey Rab, bilinmez meşhur!

Abdülhakim Arvasî, şâirimize “yepyeni bir dünya hediye etmiş”, onu derinden etkilemiş, hayat, kâinat ve insanın ne olduğunu anlatmıştır. Bu yüzden Necip Fazıl, Efendisi’yle tanıştığı ânı, hayatının en güzel ânı olarak görür:

Allah dostunu gördüm, bundan altı yıl evvel
Bir akşamdı ki, zaman, donacak kadar güzel.

Onu tanımadan geçen yıllarına üzülür, hayıflanır:

Tam otuz yıl saatim işlemiş, ben durmuşum;
Gökyüzünden habersiz, uçurtma uçurmuşum...

Necip Fazıl'ın hayatında, 1934 yılı, çok önemli bir dönüm noktası olur. Hayat tarzı değişir, şâir fildişi kulesinden çıkar, geniş halk kitleleriyle bütünleşir. Eserlerinin sayısı hızla artar. Kendi ifadesiyle "0 güne kadar bütün eseri bir buçuk kitapçıktan ibaret mistik şâir, sadece o büyükten aldığı feyzle seksen-doksan cilt esere doğru yürür." 4 Şiirleri, tiyatro eserleri, araştırma ve incelemeleri, gazete ve dergi yazılarıyla Türk edebiyatının ve Türk sosyal hayatının en renkli simalarından biri haline gelir. Artık gözü "büyük sanatkârlıktadır." Onun için sanat Allah'ı aramaktan başka bir şey değildir. Gerisi ise çelik-çomaktan ibarettir:

Anladım işi, sanat Allah'ı aramakmış;
Marifet bu, gerisi yalnız çelik-çomakmış..

Şimdi "gökte samanyolu" onun, "dipsizlik gölünde inciler" onundur. O, "Allah Dostu'nun" kılavuzluğunda "biricik meselesi" olan "Sonsuza" yürümektedir. Hayatı düzene girmiş, namaza başlamış, Efendisi'nin "devamlı olarak evlenmesi gerektiği işaretine"⁵ uyararak 1941 yılında onun huzurunda evlenmiştir. 6 Çalıştığı bankadan istifa etmiş, Güzel Sanatlar Akademisi ve Robert Kolej'de öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Gençlik günlerine pişman olmakta, "nur topu günlerin kanına" girdiğini düşünmektedir.

Bu arada yıllar yılları kovalamış, "gazetelerde giriştiği İslâmî mücadele yüzünden" eski çevresinin ona karşı tavrı gün geçtikçe değişmiştir. O da, 1943 yılında bu şartlar altında fikirlerini daha iyi anlatacağı ve İslâm'a daha iyi hizmet edeceğini düşündüğü "Büyük Doğu" mecmuasını çıkarmış ve ilk sayısını eline alıp Eyüb'e, Efendisi'nin yanına koşmuştur. Fakat ev bomboştur. Çünkü Efendisi Bakanlar Kurulu kararıyla İzmir'e sürülmüş, kısa bir süre sonra serbest bırakılmış ve ardından vefat etmiştir. "Artık Efendisi'ni dünya gözüyle bir daha göremeyecektir." Bu olayla birlikte Necip Fazıl'ın

hayatındaki ikinci devir de bitmiş, çok daha farklı, çileli, hareketli ve renkli üçüncü devir başlamıştır.

Büyük Doğu mecmuasıyla birlikte, Necip Fazıl'ın hayatında sosyal bir dönem de başlamıştır. Artık o, cemiyet meseleleri karşısında "beyni zonk zonk sızlayanlardan biridir." "Kaldırımlar Şairi" değil, "Muhasebe Şairidir."

Necip Fazıl, Büyük Doğu mecmuasını çıkardıktan sonra, Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki hocalık görevinden ayrılmak zorunda kalmış ve kendini mücadele dolu bir hayatın ortasında bulmuştur. Çıkardığı Büyük Doğu Mecmuası bazen Bakanlar Kurulu kararıyla, bazen sıkıyönetim tarafından kapatılmış, kendisi hapse atılmış, ailesiyle birlikte maddî, mânevî büyük sıkıntılara katlanmak zorunda kalmıştır.

Büyük Doğu mecmuasıyla birlikte, Necip Fazıl'ın hayatında sosyal bir dönem de başlamıştır. Artık o, cemiyet meseleleri karşısında "beyni zonk zonk sızlayanlardan biridir." "Kaldırımlar Şâiri" değil, "Muhasebe Şâiridir." Başını iki diz kapağının arasına yerleştirip sorar:

...Ben neyim ve bu hâl neyin nesi?

Yetiş, yetiş, hey sonsuz varlık muhasebesi?

Dışında bir dünya var, zıp zıp gibi küçülen,

İçimde homurtular, inanma diye gülen...

İnanmıyorum, bana öğretilen tarihe!

Sebeb ne, mezardansa bu hayatı tercihe?

Üst kat: Elinde tesbih ağlıyor babaannem

Orta kat: (Mavs) oynayan annem ve âşıkları,

Alt kat: Kız kardeşimin (tamtam)da çığlıkları,

Bir kurtlu peynir gibi, ortasında kestiğim

Buyrun ve maktaından seyredin, işte evim!

Bu ne hazin ağaçtır, bütün ufkumu tutmuş!

Kökü iffet, dalları taklit, meyvesi fuhuş...

Artık Necip Fazıl, bir başka Necip Fazıl olmuştur. Artık o, "mukaddes emanetin dönmez davacısıdır." Ona kimileri mürteci derler, fakat çile şâiri onlara gereken cevabı vermekte

gecikmez:

Zamanı kokutanlar, mürteci diyor bana;
Yükseldik sanıyorlar, alçaldıkça tabana

...

Yeter senden çektiğim, ey tersi dönmüş ahmak!
Bir saman kâğıdından, bütün iş kopya almak;
Ve sonra kelimeler, kutlu, mutlu, ulusal.

O, hiç durmadan, dinlenmeden, yılmadan büyük mücadelesine devam eder.

“Kollarını bir makas gibi açarak”
“Durun kalabalıklar, bu cadde çıkmaz sokak!”

diye haykırır. İnsanları doğru yola davet eder. Her şeyi sorgular. Devrin tarih ve dil anlayışını tenkit eder:

Bülbüllere emir var; lisan öğren vakvaktan
Bahset tarih, balığın tırmandığı kavaktan.

Onun bu şiirleri Anadolu insanı tarafından sevilerek okunur. Ve Türk halkı, kendi duygularını, düşüncelerini, inançlarını, tarihini, kültürünü, mukaddeslerini böylesine güzel bir şekilde destanlaştıran İstanbullu şâiri hasretle kucaklar.

Necip Fazıl, 1943–1960 yılları arasında defalarca tutuklanır, hapse atılır, “ölüm ve cinnetten ötede zindan acıları” çeker. Büyük Doğu defalarca kapatılır, toplatılır. “1958 Büyük Doğu’larından da yüklendiği, parça parça yüz yıla yakın mahkumiyeti” vardır. Bu durumda tam ne yapacağını düşünürken 1960 ihtilâli olur. İhtilâlin umumî basın affıyla bu cezalardan bütünüyle kurtulur. Fakat o çile şâiridir. Bu dünyaya sanki çile çekmek için gelmiştir. İhtilâli yapanların ilk tutukladıkları, kimseler arasında Necip Fazıl da vardır. “Bir metre genişlik ve iki-üç metre uzunluğunda, basık, içinde teneşirimsi tahta bir kerevet, boşucu, daha doğrusu çıldırtıcı”⁷ bir “hücreye” atılır. Bu hücrede “eli, kolu, dili ve yolu bağlı” çile şâirini “tokat, yumruk ve tekme altında

hırpalarlar.”8 Ayrıca çıkarılan genel basın affına bir istisna getirilerek, Necip Fazıl birbuçuk yıl hapse mahkûm edilir ve Toptaşı Cezaevi’ne kapatılır.9”Batı demokrasilerini örnek alan Cumhuriyet devrinde çeşitli dünya görüşlerine sahip birçok yazar ve şâir hapse atılmışlardır.”10 Fakat “hapse atılma, hatta idam edilme sanatçıları düşüncelerini söylemekten alıkoyamaz. Onların elinde kendilerini mahkûm edenleri mahkûm eden ölmez bir silâh vardır: Sanat”11 Toptaşı Cezavi’nde birbuçuk yıl kalan çile şâiri, orada Türk edebiyatına çok güzel şiirler kazandırır. Bunlar arasında, belki de en güzel şiirlerinden biri olan “Zindandan Mehmed’e Mektup”da vardır. Mehmet şâirin büyük oğludur.

Zindan iki hece, Mehmed’im lâfta!
Baba katiliyle baban bir safta!
Bir de, geri adam, boynunda yafta...
Halimi düşünüp yanma Mehmed’im!
Kavuşmak mı?.. Belki... Daha ölmedim!

Avlu... Bir uzun yol... Tuğla döşeli,
Kırmızı tuğlalar altı köşeli.
Bu yol da tutuktur hapse düşeli...

Git ve gel... Yüz adım... Bin yıllık konak,
Ne ayak dayanır buna, ne tırnak!

Bir âlem ki, gökler boru içinde!
Akıl, olmazların zoru içinde.
Üst üste sorular soru içinde:

Düşün mü, konuş mu, sus mu, unut mu?
Buradan insan mı çıkar, tabut mu?

Bir idamlık Ali vardı; asıldı:
Kaydını düştüler, mühür basıldı.
Geçti gitti, birkaç günlük fasıldı.

Ondan kalan, boynu büyük ve sefil;
Bahçeye diktiği üç beş karanfil...

Müdür bey dert dinler, bugün “maruzât”!
Çatık kaş.. Hükümet dedikleri zat...
Beni Allah tutmuş, kim eder azat?

Anlamaz; yazısız, pulsuz, dilekçem...
Anlamaz! Ruhuma geçti bilekçem!

Saat beş dedi mi, bir yırtıcı zil;
Sayım var, maltada hizaya dizil!
Tek yekûn içinde yazıl ve çizil!

İnsanlar zindanda birer kemmiyet;
Urbalarla kemik, mintanlarla et.

Somurtuş ki bıçak, nâra ki tokat;
Zift dolu gözlerde karanlık kat kat...
Yalnız seccademın yönünde şefkat:
Beni kimsecikler okşamaz mâdem;
Öp beni alnımdan, sen öp seccadem!

Çaycı, getir, ilâç kokulu çaydan!
Dakika düşelim, senelik paydan!
Zindanda dakika farksızdır aydan.

Karıştır çayını zaman erisin;
Köpük köpük, duman duman erisin!

Peykeler, duvara mıhlı peykeler;
Duvarda başlardan, yağlı lekeler,
Gömülmüş duvara, baş baş gölgeler...

Duvar katil duvar, yolumu biçtin!
Kanla dolu sünger... Beynimi içtin!

Sükût... Kıvrım kıvrım uzaklık uzar;
Tek nokta seçemez dünyadan nazar.
Yerinde mi acep, ölü ve mezar?

Yeryüzü boşaldı, habersiz miyiz?
Güneşe göç var da, kalan biz miyiz?

Ses demir, su demir ve ekmek demir...
İstersen demirde muhali kemir.
Ne gelir ki elden, kader bu, emir...

Garip pencerecik, küçük, daracık;
Dünyaya kapalı, Allah'a açık.

Bu ne güzel, ne muhteşem bir şiirdir. Bu ne güzel, ne mükemmel bir dildir! Bu nasıl çarpıcı bir üslûptur. Bu nasıl bir şâirdir ki, mahkumken bile hükmeder. Çeşitli devirlerde, çeşitli dünya görüşlerine mensup birçok şâir hapse girmiştir. Fakat bunların hiçbirisi, zindandan bu kadar aydınlık, bu kadar orijinal, bu kadar derin, bu kadar heyecanla ve bu kadar gür bir sesle, bu kadar umutla haykıramamıştır. Türk edebiyatında heceyi onun kadar başarıyla kullanan çok az şâir yetişmiştir.

Çile şâirinin en önemli vasıflarından biri de, en olumsuz şartlar altında bile umutsuzluğa kapılmaması, daima umut dolu olmasıdır. O hiçbir zaman, hiçbir olumsuz şart altında ümitsizliğe düşmemiş ve topluma daima tarihî misyonunu hatırlatmıştır. Necip Fazıl, zindandan bile aydınlık yarınları haykıran, çevresine müjdelere veren adamdır:

Dua, dua, eller karıncalanmış;
Yıldızlar avuçta, gök parçalanmış.
Gözyaşı bir tarla, hep yoncalanmış...

Bir soluk, bir tütsü, bir uçan buğu:
İplik ki, incecik, örer boşluğu.

Ana rahmi zâhir, şu bizim koğuş;
Karanlığında nur, yeniden doğuş...
Sesler duymaktayım: Davran ve boğuş!

Sen bir devsin, yükü ağırdır devin!
Kalk ayağa, dimdik doğrul ve sevin!
Mehmed'im, sevinin, başlar yüksekte!
Ölsek de sevinin, eve dönsek de!

Sanma bu tekerlek kalır tümsekte!

Yarın elbet bizim, elbet bizimdir!

Gün doğmuş, gün batmış, ebed bizimdir!

Necip Fazıl, 1972'de artık evindedir. 1978'de Büyük Doğu on altıncı defa çıkar. Ama o artık bir hayli ihtiyarlamıştır. "Pırıl pırıl zekâsına, muhayyilesine, dipdiri sesine rağmen, bedeni son senelerde süratle çökmüştür." Ve koca şâire artık dünya boş, odaları loş gelmekte, gözleri müebbetle, gününü beklemektedir. Gelen meleğe hoş geldin, safa geldin demeye hazırlanmaktadır. .

Hapisten çıkınca, 1964'den 1971'e kadar Büyük Doğu dört defa daha çıkar, kapanır. Necip Fazıl yine bu yıllarda 1963'te başlayan konferanslarıyla Anadolu'yu bucak bucak dolaşır. "Büyük Doğu Neslini" yetiştirmeye çalışır. Binlerce insana hitap eder. Hep ümit doludur. Geleceğe umutla bakar. Hiç durmadan Anadolu'ya tohum saçar. Bu tohumlar bitmezse toprak utanmalıdır:

Tohum saç, bitmezse toprak utansın

Hedefe varmayan mızrak utansın!

Hey gidi küheylan, koşmana bak sen!

Çatlarsan, doğuran kısırak utansın!

...

Ustada kalırsa bu öksüz yapı,

Onu sürdürmeyen cıracak utansın!

Necip Fazıl, 1972'de artık evindedir. 1978'de Büyük Doğu on altıncı defa çıkar. Ama o artık bir hayli ihtiyarlamıştır. "Pırıl pırıl zekâsına, muhayyilesine, dipdiri sesine rağmen, bedeni son senelerde süratle çökmüştür." Ve koca şâire artık dünya boş, odaları loş gelmekte, gözleri müebbetle, gününü beklemektedir. Gelen meleğe hoş geldin, safa geldin demeye hazırlanmaktadır. İnanan bir insan olarak onun için "Ölüm güzel şeydir." Bu inancını ne kadar da güzel şiirleştirir:

Ölüm güzel şey, budur perde ardından haber...
Hiç güzel olmasaydı ölür müydü Peygamber?

O da her fani insan gibi, 25 Mayıs 1983'te bir güzel ölümlle bu dünyadan ayrılır, çok sevdiği Yüce Yaratıcı'sına kavuşur.

Kaynaklar:

- 1- Necip Fazıl Kısakürek, O ve Ben, 5. baskı, İstanbul, 1987, s. 64.
- 2- Mehmet Kaplan, Edebiyatımızın İçinden, İstanbul, 1978,. S. 19.
- 3- a.g.e., s. 193.
- 4- Necip Fazıl Kısakürek, Bâbıâli, 2. baskı, İstanbul, 1976, s. 204.
- 5- Kısakürek, O ve Ben, s. 130.
- 6- a.g.e., s. 162.
- 7- Necip Fazıl Kısakürek, Cinnet Mustatili, 4. baskı, İstanbul, 1983, s. 301.
- 8- a.g.e., s. 302.
- 9- a.g.e., s. 306-307.
- 10- Mehmet Kaplan, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, 2. baskı, İstanbul, 1975, s. 30.
- 11- a.g.e., s.31.
- 12- Necip Fazıl Kısakürek, Çile, 12. baskı, İstanbul, 1987.

İşte İnsan

İŞTE İNSAN

Ali BİRADEROĞLU

İKİ HATIRA

İnsanın ana dilini tasarruf kabiliyeti ve buna etki eden

faktörler gerçekten tartışılmaya değer bir konu... Şahsen bu konuya tüketici bir cevap verme gücünü kendimde bulamıyorum. Fakat bunca yıllık ömrümde; mensup olduğum sosyal statü itibariyle münasebette bulunduğum, toplumun elit tabakası da dahil hiç kimsede Necip Fazıl Bey gibi ana dilini akıl almaz bir maharetle kullanabilen bir insan tanımadım. Ona yıllarca hizmet etmiş bir kişi olarak onu hayatının hemen hemen her türlü faaliyeti içinde, özellikle çoğunda da doğrudan doğruya -intentio recta- tavrı içinde görme şansına sahip oldum. Her türlü durumda onun ana dilini olağan üstü bir şekilde kullandığını, kavramlardan eşsiz mimari eserleri, akıl almaz musiki besteleri meydana getirdiğini gördüm.

Vakıf olanlarca, Üstad'ın Fransızca'yı da aynı maharetle kullandığı tarafımıza bir çok kereler ifade edilmiştir. Rahmetli Üstad'ın duygularını ifadede aciz kaldığı anlar hayatında belki de bir elin parmakları ile sayılabilecek kadar azdır. Ben de işte bu nadir anlardan birinin şahidiyim; Sene 1964... Üstad Üsküdar'da kalabalık bir üniversiteli gençlik grubuyla sohbet ediyor. Söz konusu gençlerden biri Üstad'a günlük bir gazeteden kesilmiş bir küpür uzatıyor. Küpüre göz atan Üstad'ın renginin kül gibi olduğunu, ilk ve son defa şahit olduğum gibi konuşmakta aciz kaldığını görüyorum. O anda Üstad'da da kavramların; insanda bir yaşantı olan duygusal oluşumu dile getirmedeki aczine şahit oluyorum. Yanılmıyorsam bu hal bir dakika veya biraz daha fazla sürüyor. Mesele şu: Örtülü ödenek parası ile kurulduğu rivayet edilen bir dönmenin gazetesinde sözüm ona bir romancının sözüm ona bir romanının ilanı var. "Cüce M..... " Peygamber Efendimizin has ismi... O andaki duygusal yaşantısında meydana gelen fırtınayı ve çalkantıyı hiç bir fani kelimeye emanet etmeye gönlü razı olmayan Üstad; sonunda insanlığın aczini ciğerlerine kadar tadararak, bir kere daha, sanırım Allah'ı içinde hissetmenin huzuruyla kendisini toparlamaya çalışarak, gayet basit gündelik kelimelerle "Biz buna şu cevabı vereceğiz, onlar da bizi mahkemeye verecekler" dedi. Ve dediğini yaptı, dediği şekilde de mahkemeye verildi. Haliyle bitmeyen çile...

Gerçekten Üstad Allah ve Resulüne iliklerine kadar bağlı bir insandı.Üstad özelliği olan bazı yazılarını okuduktan sonra bana sorardı: “Nasıl, tehlikeli bir şey var mı?” Ben de kendime göre yasal sakıncası olabileceğini sandığım kısımlarını değiştirmesi için kendisini iknaya çalışırdım. Her seferinde de şu cevapla karşılaştım:-Allah hıfzetsin, Allah Rezzak’tır.Bunları kendime pay çıkararak prestij devşirme niyetiyle söylediğim sanılmasın. Goethe’nin de eserlerini ilk defa arabacısına okuyarak onun tepkisini tespit etmeye çalıştığı erbabınca malum olduktan sonra...Üstad nesli tükenmeye yüz tutmuş fikir namusuna sahip nadir insanlardan biri idi. Sanki toplumu parantez içine almış gibi hareket ederdi. Düşündüğünü, karşısındakine nasıl bir etki yapacağını hesap etmeden, hatta bunu aklına bile getirmeden söylerdi. Sanki sesli düşünüyormuş gibi konuşurdu. Bu yüzden de çokların, pek çokların düşmanlığı sürekli bir biçimde artarak üzerinde yoğunlaşırdı. Örnek mi?...Sene 1965... Çapa Yüksek Öğretmen Okulu’nda “Mehmet Akif’i Anma Günü”. Konuşmacılar arasında bir kaç Profesör ve Üstad. Üstad bir Türkoloji Profesörü ile yan yana oturuyor... Hemen arkasında da biz... Türkoloji profesörü kalkıyor, konuşmasını yapıyor... Akif’i zorlayıcı ve saptırıcı bir yorumlamayla günümüzün değer yargıları muvacehesinde şirin ve sevimli gösterme çaba ve telaşı içinde bir konuşma... Türkoloji profesörü sandalyesine otururken Üstad elini sıkıyor ve biz derhal kafamızı uzatıyoruz ne dediğini duyabilmek için; “-Cehaletinizi tebrik ederim!...”Siz söyleyin! Çağımızda böyle bir insan sevilir mi? Bunun için de adı geçen profesör Üstad’dan bahsetme konusunda elinden geldiği kadar muktesit davranmaya çalışmış, kanaatimize göre de bu konuda oldukça başarılı olmuştur. Bu noktada J. J. Rousseau’yu ve “İlimler ve Sanatlar Hakkında Nutuk”u nasıl hatırlamazsınız.Ama bütün bunlara rağmen onu sevebilecek ruh asaletine sahip, umduğumuzdan da fazla insan olduğunu görmenin şaşkınlığı içindeyiz. İŞTE İNSAN Pılata; başında dikenli taçla, kölelere mahsus ceza olan çarmıha gerilmek üzere Golgota denilen yere iki hırsız ile birlikte götürülen Hz. İsa sandıkları kişiyi Yahudilere göstererek: “Ecce Homo – işte insan” diyordu. Ben

de Necip Fazıl Bey'i; en yakınlarından biri belki de in yakını olarak pratik hayatın değişik konteksleri içinde gördüm. Ve her görüşümde "işte insan" yargısı fırladı vicdanımın derinliklerinden. O'nu en basit insani fonksiyonları gerçekleştirirken, bir sanat eserinin doğum sancısını çekerken, yeni değerler yaratırken, içinde yaşadığı toplumun ve tüm insanlığın kokuşmuş değerlerine baş kaldırırken, konferanslarında fikir öfkesi ile kükrerken, mahkemelerde fikir efesi tavrı içinde dantel gibi hukuk mantığı örerken, inandığı mukaddes ölçülerin zerresi uğruna herşeyini feda ederken, kelamın şahikasına çıkarken gördüm. Ve "işte insan" dedim. Hayatın değişik alanlarını kapsayan bütün bu gözlemlerim bu kişinin sıradan, sürüden, çoklardan, pekçoklardan biri olmadığını gösteriyordu bana. Nietzsche'nin dili ile konuşursak ruhu kendini yiye yiye hayatının çok erken dönemlerinde "deve" ve "aslan" aşamalarından bir kuş gibi uçup, doğruca "çocuk"luk aşamasına ulaşmıştı. Yalnız bir farkla ki Nietzsche'nin sınır tanımayan "istiyorum"u, bütün değerlendirmelere "hayır" çeken tavrı Necip Fazıl Bey'de inandığı dinin mukaddes ölçüleri karşısında duruyor ve "yapmalısın"a alçakgönüllülikle boyun eğiyordu. Tabiat kanunları karşısında bile zaman zaman "istiyorum" tavrı takınmaya kalkışan böyle bir kişinin inandığı mukaddes ölçülere karşı bu tür boyun eğişi üzerinde okuyucuyu dikkatle düşünmeye ve değerlendirmeye davet ediyorum. Ama ne var ki bu boyun eğiş ölüm terlerinden, beyin zarına sülük gibi yapışan fikirlerden, sıcak yaraya kezzap gibi dökülen düşüncelerden cinnete kıl payı yol almış iken meydana gelebilmişti. Akrep nokta nokta ruhumu sokmuş Mevsimden mevsime girdim böylece Gördüm ki ateşte cımbızda yokmuş Fikir çilesinden büyük işkence. Bildim seni ey Rab bilinmez meşhur. Her an beynini ve kalbini yoluyor. Her an değer yargılarını didik didik ediyor, herkes için kabul edilen doğruları dahi tekrar tekrar o keskin, acımasız eleştiri süzgecinden geçiriyordu. Ufka doğru düşmek, öz ağızından kafatasını kusmak mantık çatlattıcı, akıl paralayıcı düşüncelerin cenderesi içinde kıvrana kıvrana gerçek oluşa doğru yol alırken, bir yandan da

hasta çağımızın kokuşmuş, pörsümüş değer yargılarının yerine ikame edilmek üzere, ihtilaçlar içinde kıvranan çağımıza göre çağ dışı ölümsüz değerlerden şifa devşirme savaşı veriyordu. Bütün değer yargılarını paramparça ederek, bu tür bir başkaldırı içinde bulunan asırlardır Doğu ve Batı dünyasının önüne çekilmiş olan tül perdeyi elinin tersiyle itip, bu değer yargılarına çıplak bir gözle bakabilme cılgınlığına cesaret edebilen koltuk değneği kullanmayan, bütün putları, idolleri yıkan böyle bir dehanın akıbeti acaba inanmasaydı ne olurdu? Bu sorunun kesin cevabını bugüne kadar bulabilmiş değilim. Ama Rimbaud, Maupassant, Nietzsche v.b. dehaların akıbeti bize ışık tutabilir. Bu durumda biz okuyucuyu her an infilak halinde bir volkan gibi titreyen, özgür oluşumlar içindeki böyle korkunç bir dehanın entellektüel fakültelerini disipline edebilen zatın ve o zatın mensup olduğu dinin büyüklüğünü düşünmeye davet ediyorum. Çok kere şahit olmuşumdur ki; bu dehayı gerek inançta, gerekse amelde sadece İslam dininin emirleri zapt u rapt altına alabilmiştir. Ruhu doymamaktan dünyaya küsen, ömür boyu solmayan renk pörsümeyen yeni ve geçmeyen anı arayan, yaptığı her eylemden daha başlangıcında pişmanlık duyan, dünya nimetlerinden hiç birini bütün benliği ile istemeyen, masivaya ait lütufların ıstırabını duyan bu adam; sadece namazın her vaktini çocuğun bayram heyecanı ile bekler ve namaz vaktini kaçırmamak için sürekli olarak namaza kaç dakika kaldığını sorardı. Demek ki bu tür dehalar ancak İslamiyet gibi bir hak din tarafından kuşatılabiliyor. Yoksa bunların dehaları uçsuz bucaksız bir çölde kılavuzsuz yolunu kaybeden bir insan gibi kendi kendini yiyip bitiriyor, mahvoluyor. Bu noktada "tüm dünyayı bir darbeye ezip mahvetmek istiyorum... Akşam üzerleri basan mistik dehşetler yüzünden kendimi buzlar arasındaki balık gibi hissediyorum" diyen Dostoyevski ve benzeri mustarip dehaların kısmetsizliğine ne kadar üzülsek az. Hiç bir dehanın kaçınmadığı akıbet onu da yakalamıştı: Anlaşılamamak... Bir çeşit sosyal meteorolog olarak olayların iç dinamizmini kavrayan, geleceği tahmin eden, eserlerini kendinden sonrası için veren insanlar için bu çok tabii bir son... Ama insanlar

onu tümüyle anlamasa da dehanın bir özelliği olarak herkes kendi imkan ve kabiliyetine göre ondan bir şeyler anlıyor, nasibini alıyordu. işte biz de onu tümüyle anlama ve anlatmanın imkansızlığı içinde ilerde hakkında daha ciddi araştırmalar yapma vaadi ile, sadece başkaları tarafından yakalanması güç, bazı yanlarını ortaya koymaya çalışıyoruz. Bu bakımdan mübalağa etmemeye gayret etmemize rağmen; o kendisini bile ancak kendisinin anlayabileceği ve anlatabileceği çapta bir dahi idi diyoruz.Eserlerini her okuyuşta ve dinleyişte ilk defa duyuyor, okuyormuşsunuz hissine kapılır, her keresinde yeni şeyler anlar ve nasıl olup da daha önce bu manayı yakalayamadığınıza şaşar kalırsınız, ama bu şaşkınlık hiç bir zaman bitmez, sürer gider.

Bu da onun her zaman olup biten, zaman ve mekan üstü gerçekleri, inananların varlık şartlarına ait fenomenleri yakalayabilmesinden ileri geliyor.Necip Fazıl Bey eşya ve olaylara değişik yorumlar getiren, evrene yepyeni bir perspektiften bakan, kavramlara yeni anlamlar kazandıran, yeni değer yargıları üreten ve bunları yapabilmek için de bazı sınırları aşmaya hakkı olan nadir insanlardan biriydi. Her gün kullandığımız sıradan kavramlar onunla yepyeni bir anlam kazanır, defalarca duyduğumuz bir şiir yepyeni bir yoruma erişir, yerli ve yabancı binlerce cücenin bir araya gelerek uydurduğu tarih yorumu onunla güldür güldür yıkılır, karanlık amaçlar uğruna bostan korkuluğu gibi ortaya çıkarılan “sahte kahramanlar” onun gerçek aşkıyla yanan eleştirici dehası karşısında yerle bir olur.Onda amaçsız, fantastik bir şüphe yerine “metodik şüphe” vardı. Bu yüzden bir darbe ile tuz buz ettiği evreni yeniden kurabilmek gücünü gösterebilmiştir.

0 arşa gebe olan bu yüzden de dev sancılar çeken cins bir kafa idi. 0 her türlü ucuzculuktan nefret eden mizacı gereği kolay olan halkın düzeyine inmek yerine halka seviye kazandırmak için ömür boyu savaşıyor bir insandı.0 “ikrarı da inkarı da belli olmayan iki ayaklı sürülerin türediği” bir evrede “İnandığına inanan, inanmadığına inanmayan” bir insandı. Bu bakımdan ona “Son insan” demek geliyor içimden, ama mübalağa

korkusuyla böyle bir tabir kullanmaktan kaçınıyorum.0; dıştan haşin, kırıcı zannedilen bir mizaç içinde; çok şefkatli rakik bir yürek taşıyordu. Onda; ancak ona uzun yıllar hizmet etmiş olanların vakıf olabilecekleri, yakalayabilecekleri engin bir insan sevgisi ve merhamet hissi vardı. 1966 Büyük Doğu'larını çıkarırken yatmam için yazıhanenin içinde bir bölme yaptırmıştı. Bir gün dahi Üstadımın bu bölmedeki somyada yatmaya razı edemedim. Gecenin geç saatlerinde ben bu bölmedeki somyama yatardım; kendisi ise bir süre daha çalıştıktan sonra üzerine bir seccade çekerek kuru masanın üzerinde yatar, sabahleyin de erkence kalkardı. Defalarca şahit olduğum bu ve benzeri, başkalarının rahatını kendi rahatına tercih ettiğini gösteren olaylar onun engin şefkat ve merhamet hissini ispatı olduğu kanaatindeyim. O gerçekten rakik-ül kalb bir zat idi.Hayatında lüzumsuz sözden nefret eden, daima söyleyeceğini en veciz bir biçimde ifade eden, bir kum tanesinin içine saraylar inşa edebilen bir kişi için bu kadar laf köpürtmeye ne gerek var? Tek cümle: O öldü, Allah rahmet eyleye...

1983

Yük / Hep 0 (Şiir İncelemesi)/Hakan NUSRET / Üstad Sınıfı

YÜK / HEP 0

Büyük şair Necip Fazıl Kısakürek'in tüm eserlerinde görülen mistik hava ve ruh penceresinden bakış, aynı zamanda Onun şiirlerindeki en belirgin özelliklerden birisidir. Asra imzasını atan, şiire yeni bir kimlik kazandıran ve şiire kazandırdığı bu yeni kimlikle madde ötesi anlayışını,

sonsuzluk davasını ve aklın kat kat üstündeki mücerret zemini pırlanta yüklü kolyeler misali kelimelere namütenahi bir ahenkle dizmiştir Üstad. Ruhu şiire yansıtan ve bu noktanın devrimizdeki mucidi diye kabul edebileceğimiz büyük şair, bu işin mucidi olduğu gibi aynı zamanda en iyi temsilcilerinden olup, şiir-ruh ilişkisini varabileceği en uç noktaya taşımış ve şahikasına götürmüştür.

Aklın kifayetsiz kalıp kelimelerle sayfalara sığdıramadığı halleri, büyük şair, eşsiz ve muhteşem idraki ile iki mısraya bile sığdırmasını bilmiştir. İnsanın "sır" diye kabul edip ancak hisleri ile kavrayabildiği hallerin, "benden içeri"nin, ruhun, kısacası sonsuzluk kelimesinin gayet ustaca tabir edilmesi, Üstadın en yakıcı ve etkileyici özelliklerinden biri olarak kabul edilebilir. Hislerle anlaşılan ve ancak o zaman düşünmeye bizleri sevk eden "sonsuzluk" kavramına Üstadın ifadelerinden bakacak olursak; sonsuzluğu ihata edici, kavratıcı şekilde anlatılmasından dolayı Üstadın şiirlerini de ikinci his veya organ hükmünde telakki edebiliriz. Zira nasıl ki soğuğu-sıcağı, uzağı-yakını duyularımızla algılayabiliyorsak ve bu algılar da bizim beş duyumuzun marifeti ise; beş duyumuzu topyekûn tek bir organ gibi düşünürsek; aynı şekilde Üstadın dili de mücerreti, namütehaniyi, mânayı, mâverâyı kavrayabilmek açısından bizler için ikinci organ gibi. O'nun şiirleri, üslubu, iki mısraya sığan sonsuzluk tabirleri anlayamadıklarımızı ve kavrayamadıklarımızı bizlere anlatmakta ve kavratmakta. İşte ikinci his hassesi veya organı olması buna binaen... Başımıza harikulade bir olayın gelmesi ile ve bunu hissetmemizin sonrasında gerçekleşen düşünme faaliyeti; Üstadın gayet intizamlı, güzel ve hoş üsluplu; kıvılcımı yangına çevirici, volkanı patlatıcı, hiçbir tefekkür faaliyeti göstermeyen kafalarda bile ilk düşünme temelini, tohumunu atıcı keyfiyetteki şiirlerinde kendisini göstermekte ve harikulade olayları yaşamadan da hissetmek ve hadiseler, mefhumlar, ruhî ve fikrî hesaplar üzerinde düşünmek mümkün olmaktadır.

Tevekkülü, teslimi, temsili ve bunların hepsini bünyesinde barındıran, inancımızı çok güzel özetleyen Yük beytini 1983 yılında yazan büyük şair, ifade etmeye çalıştıklarımızın hepsini bu beytinde göstermektedir.

YÜK

Bu yük senden Allah'ım, çekeceğim, naçarım
Senden sana sığınır, senden sana kaçarım

(1983)

Üstadın çıkabildiği, son merhaleye vardığı noktada (mana âleminde) kalbine inen ilham ile dökülen yukarıdaki sözlerin on dörtlü hece veznine uyduğunu görüyoruz. Bu kemiyet hesabını çoğu şairimizde görmekte iken, bu hesabın yanında Üstadın şiirine yüklemiş olduğu manayı eşsiz ve namütenahi bir zenginlik olarak nitelendirebiliriz.

“Bu yük senden Allah'ım, çekeceğim, naçarım.” İlk mısrada yer alan bu cümleye bakarak şunları söyleyelim. Tam manasıyla ilahi söze (O'nun sözüne) bağlılığı gösteren ahenk dolu bir cümle. Ancak kaldırabileceğimiz yükü muhatap olduğumuzu gösteren, bu inanış ve anlayışla bu yükü kaldıracağını bildiren iman yüklü dimağdan çıkan kelimeler. “Naçarım” diyerek de nazik bir mecburiyetin dile getirildiğini görüyoruz. İlk mısra, bize yüklenen hiçbir yüke arkamızı dönmeyeceğimizi ve yükü taşıma mecburiyetimizi, kaldırabileceğimiz yükü hal edip sonsuzluğa doğru adımları atmaya devam edeceğimizi belirtmektedir.

Devamında gelen “Senden sana sığınır, senden sana kaçarım” mısrası ise aynı hüviyete sahip. Yine ilahi söze dayalı bir özü temsil ediyor. Rahmetim gazabımı geçti buyurmuştur kâinatın rabbi. Buradaki ince çizgiyi anlayıp da sonraki kerteğe kavuşturan ve bunu nizamlaştıran islamın inanışını bu mısrada iki ucu da gözükmeyen sonsuzluk kulvarından sesler

olarak niteleyebiliriz.

Yukarıda ana hatları ile anlatmaya çalıştığımız “bu yük” diyerek kastedilen ifadeyi özel manada düşündüğümüzde; Üstadın “çile” diye bahsettiği ve uğruna tüm hayatını ortaya koyduğu davasını remzlendirdiğini de görebilmek ve hissedebilmek muhtemeldir. Ve yaratanın lütfuyla, Üstad, tohumlarını attığı estetik ve diyalektik bakışı İslam potasında bizlere sunmuş ve bu yolda gelebilecek her türlü derde göğüs gereceğini, bunu inanışının sağlam olmasından kaynaklanan ulvi bir karakter yapısıyla taşıdığını; dini mefhumları en ince çizgide seyreden, sevgiyi korkunun merkezine yerleştiren İslam nizamının aynen rahmet ve gazap meselesinde de muvazeneyi koruma prensibini Üstadın tüm ruhuyla yaşamaya çalıştığını çok rahat anlayabiliyoruz.

1934 yılında efendi hazretleri ile tanışan ve nefsiyle tam manasıyla büyük cihat yapmaya başlayan Üstadın, yaratılışımızın en hassas ölçüsünü üzerinde barındıran insan ve nefis meselesi mihverinde yazmış olduğu Hep 0 şiirini ele alalım:

HEP 0

Hep nefis çıkar karşıma, ölüp ölüp dirilsem;
İnsandan kaçmak kolay, kendimden kaçabilsem...

(1973)

beyiti ise, Allah resullerinin buyurdukları büyük cihattan küçük cihada gitme mevzuuyla ne kadar da uyumlu.

Burada da hayatın manasını bulmada karşıya çıkacak değişmez en büyük engelin nefis olduğunu farkediyoruz. Ona karşı verilen mücadele ise manaların manasına ermenin tek yolu. Bu yüzdendir ki büyük cihat onunla mücadeledir; karşımıza çıkan da hep odur.

Üstad nefsin hakikatini gözler önüne sererken “anlayana” da ipucu bırakmıştır. Bu ipucu çözümün, meseleyi kavrayıp neticeye varmanın ipucudur. Nasıl ki problemi çözmenin ilk yolu problemi kavramaktan geçiyorsa, nefsin kendisine dair şekillendirmeleri ve onun sathi teşhisi, varlığını çözüme ermek niyeti ile ortaya koymak da aynı şekilde ilk ve önemli adımdır. Problemin kavranması sağlanmıştır. Bu ise çözümün ön şartı, ipucunun kendisidir.

Yukarıdaki beyitte Üstad, nefsin her taşın altında, her köşenin başında, uyanık olunan her anda, canlılığın devam ettiği her demde karşımıza çıktığını ve kötüye dair bütün işlerin baş âmili olduğunu belirtmiştir.

Üstadın nefis mücadelesinde ne kadar çalkantılı, zaman zaman derbeder anlar yaşadığını anlayabiliyoruz. Derbederlik kastımızsa üstadın varacağı kıymetin, ereceği esenliğin çileli yolundan geçmesine bağlıdır. Ve ulvi bir yola bağlı olmanın esrarında düşünmek lazımdır.

Tolstoy’un akli parçalayacak hale gelip beyni yırtarcasına bir çılgınlığa varması sanki avcıdan kaçan av misali ölümden kaçmış gibi, aklın ulaştığı noktadaki yüksekliğini üstatta da nefis muhasebesi halinde görüyoruz. Ne muazzam çile...

Büyük zatlardan birisinin Allah’a yalvarıp nefsinin kendisinden ayırmasını istemesi büyük sırdır. O zatın bu dereceye varıp yaratana niyazda bulunması, nefsinin azad edilmesini istemesi çekilen ızdırabların, geçilen dikenli yolların perdesini aralatması sonrasında Yaratandan gelen cevapla insanın nefsiyle kaim olduğu anlayışını düstur edinmesi ne kadar nazik ölçüler. Belki de bu nazik ölçülere tamamen bağlı ve bu ölçüleri incitmemek gayesiyle üstad beytini yazmıştır. Nefsinden kaçabilmeyi dilerken onun yok olmasını, kendisinden ayrılmasını istememiştir.

Şiirde şu noktayı da fark etmeliyiz. Görünen hayatta gerçekleşen olaylar ve somut varlıklar bazı kereler

kemiyet(nicelik) hesabına intikal eder vaziyette. Görünenin ötesindekiler yani mana boyutunun varlıkları ise bazı kereler keyfiyet(nitelik) hesabına varmakta. Bu bağlamda beyitten şunu çıkarırız: Keyfiyetin kemiyete (niteliğin niceliğe) üstün olduğunu ve keyfiyetin de kemiyetin de birbirine bağlı olduğunu anlıyoruz. Zira yine üstadın şu sözü bunu ne kadar da net olarak ortaya koymakta: Radyum gibi miligram miligram tartılan keyfiyetin bile kemiyete istinadı şarttır. Ve “İnsandan kaçmak kolay, kendimden kaçabilsem...” de anlattığımızı ifadelendiren bir örnek. İnsan maddesiyle kemiyeti, ruhu ve nefsiyle de yani şiirde zamir olarak geçen “kendimden” kelimesiyle de keyfiyeti belirtiyor.

Yukarıda anlattığımız soyutun mana planına, somutun da madde planına varması hususunu biraz daha açalım:

İnsandan kaçmak; madde zemininde maddeden maddeye geçişi, kaçıışı belirtir. Mana planında (bazı meselelerde kaçış mümkün değilken, ölümden kaçmak gibi, kaçıştan ziyade itidal ile kendimizi muhafaza edeceğimiz durumlar olabilir. Neftsen kaçamayabiliriz ama kendimizi onun her türlü hilesine karşı korumaya çalışırız. İtidal ve itina ile bu korunma çabamızı sürdürmeye çalışırız.) kaçış ise uçsuz bucaksız, boyutsuz-buutsuz alemde gerçekleştiği için mana planında hem maddeyi hem manayı bünyesine alarak mana dolu gidişi ve kaçıışı belirtebilir. Anlattığımızın ilki sathı, ikincisi ise satıh üstünü kuşatıyor.

Kısaca yorumlamaya çalıştığımız Yük şiirinde, kâinat çapındaki davayı yüklenen vazife aşığının, hayatı aksiyon cihetiyle değerlendirmesini, teslim ve tevekkülün ilahi ölçülerle uygunluğunu (zira tevekkül eden zaten ilahi ölçüye tabiidir.) görüyoruz. Hep 0 şiirinde de türlü hilelerin, oyunların ve desiselerin kurucusu, bizlerin en zayıf anlarını gözeten “nefs”in bize ne kadar yabancı olduğunu anlıyoruz. Meselemizin; nefsin biteviye isteklerine, bize tahakküm etme anlayışına karşı duruş sergilemek ve bilumum tavırlarını

mukavemetimizle reddetmek olduğunu çıkarıyoruz.

Üstad Sınıfı / Hakan NUSRET

Yüce Şairlerin Kumaşından Yaratılmıştı

YÜCE ŞAIRLERİN KUMAŞINDAN YARATILMIŞTI

Zaman, Üstad'ın büyüklüğünü ve değerini iyi anlamamıza yardım edecektir.

Necip Fazıl Bey, dehâsına inandığım büyük mütefekkir ve şairlerimizdendir. Ben, onu piyasayı işgal eden ıvır zıvır isimlerle mukayese etmeyi abes buluyorum. O, Türk-İslâm medeniyeti içinde parlayan Fuzulî, Süleyman Çelebi ve Yunus Emre gibi yüce şairlerin kumaşından yaratılmıştı. O, şanlı Peygamber'e hizmet etmeyi şeref bilir ve bu hizmetle öğünürdü. (Tercüman, 29 Mayıs 1983)

Yunustan Günümüze Türk Şiiri / Şiir Antolojisi'nde Necip Fazıl

YUNUS'TAN GÜNÜMÜZE TÜRK ŞİİRİ / ŞİİR ANTOLOJİSİ'NDE NECİP
FAZIL

Fethi GÖZLER

Şiire milli mücadele yıllarında başlayan ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu 'nun aracılığı ile edebiyat dünyasına duyurulan Necip Fazıl, kendi nev'i şahsına münhasır bir şahsiyettir. Şiirimize ilk defa "BEN ve RUH" sorularını, kişisel bir açıdan, sokan şairdir.

Tekke şiirimizin verilerini, modern Fransız şiiri ölçüleriyle değerlendiren, şiirlerinde soyut insanın evrendeki yerini araştıran; madde ve ruh problemlerini, iç âleminin gizli duygu ve

Tutkularını dile getiren Necip Fazıl, dinç ve oturmuş bir dil, mazbut ve sağlam bir teknikle yazdı.

Böylece cumhuriyet devrinin ilk derin ve üslupçu bir şairi olan Üstad, kendinden sonra gelen nesil üzerine kuvvetli etkiler yapmış, bu arada Cahit Sıtkı ve A. Muhip Dranas üzerindeki etkileri sanat bakımından derin ve verimli olmuştur.

YUNUS'TAN GÜNÜMÜZE TÜRK ŞİİRİ

1969

Üstad'ın Poetikası

ÜSTAD'IN POETİKASI

Osman ÖZBAHÇE

Orhan Okay'ın tespitine göre, Necip Fazıl'ın (1905–1983) ilk şiiri, 1922 yılında yayımlanan "Örümcek Ağı"dır (Okay, 1991, 130). Necip Fazıl'ın şiir kitapları şunlardır: Örümcek Ağı (1925), Kaldırımlar (1928), Ben ve Ötesi (1932), 101 Hadis (1951), Sonsuzluk Kervanı (1955), Çile (1962), Şiirlerim

(1969), Esselâm (1973), Çile (1974).

Necip Fazıl'ın Poetika adlı metni, tam metin olarak ilk defa, 1955 yılında yayımlanan Sonsuzluk Kervanı'nda yer almıştır. Bu kitap Necip Fazıl'ın Çile öncesi bütün şiirlerini toplayan ilk kitaptır. Bu metin bu kitaptan itibaren Çile'nin bütün baskılarında yer almıştır. Poetikanın 1955 yılında toplu şiirlerle yayımlanması, bu metnin, Necip Fazıl'ın şiir kişiliği oluştuktan sonra kaleme alındığı anlamına gelmektedir.

Necip Fazıl'ın şiir görüşünü kavramada temel metin olan "Poetika"sının yanına, 1936 yılında çıkardığı Ağaç dergisindeki başyazılarını ve bu dergideki bazı değerlerini koymak, bunları da kendisiyle yapılan söyleşilerde beyan ettiği görüşlerle desteklemek bence en sağlam yoldur. Bu üç kaynağın işlenmesi gereken zemin de Necip Fazıl şiiridir.

Necip Fazıl'ın Poetika adlı metni on dört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şunlardır: 1. Şair. 2. Şiir. 3. Şiirde Usûl. 4. Şiirde Gaye. 5. Şiirin Unsurları. 6. Şiirde Kütük ve Nakış. 7. Şiirde Şekil ve Kalıp.. 8. Şiirde İç Şekil.. 9. Şiir ve Cemiyet. 10. Şiir ve Hayat. 11. Şiir ve Din. 12. Şiir ve Müspet İlimler. 13. Şiir ve Devlet. 14. Toplam.

Necip Fazıl, şiiri kavrayışını izaha, şairin hayat ve şiir karşısındaki konumunu tespit ederek başlamaktadır. Öncelikle karşı çıktığı husus şairin edilgenliğidir. Buna mukabil şairin vasfı olarak çağırdığı ilk nitelik bilinçliliklerdir. Hem içinden gelenler, hem de dış tesirler söz konusu olduğunda şair, bir "şuursuz âlet" (Kısakürek, 2002, 471, 496) değildir. Necip Fazıl'ın hem biçim meselesini açıklarken hem şiirimizin tarihsel çerçevesini ortaya koymayı amaçlayan yazılarında en çok vurguladığı, önem verdiği hususlardan birisi, şairin şiirine şahsiyetini verebilmesidir. Şair hem vezin karşısında, hem döneminin şiir ortalamasının, klişelerinin karşısında, şahsiyetini silen edilgenliği değil, şahsiyetini öne çıkaran

etkinliği esas almalıdır. Şahsiyetin Necip Fazıl'dan sonra en çok gündeme geldiği devir, İkinci Yeni devridir.

İkinci bölümün en önemli cümlesi, "Şiir, Mutlak Hakikat'i arama işidir" (473) cümlesidir. Mutlak hakikat Allah'tır (474). Necip Fazıl'ın bu önermeler çerçevesinde telâffuz ettiği kavram da "arayış" (473) kavramıdır.

Poetikanın üçüncü bölümünde Necip Fazıl şiirinin temel kurallarından biriyle karşılaşırız: Şiir, somuttan soyuta gitmelidir. Bu bölümde soyutlamak vurgulanarak öncelenmektedir.

Necip Fazıl, Poetikanın dördüncü bölümünde simgeyi ve şiirde üslûbun önemini öne çıkarmaktadır. "Şiirde, ne söyledi yok, nasıl söyledi vardır." (476) kuralı Necip Fazıl'a göre üslûbun temel taşıdır. Bölümden anlaşılan husus, şiirin bildirdiğinin, şiirin konuşma tarzıyla (üslûp) disipline edilmesi gerektiğidir. Bu öneri, Necip Fazıl'ın iki konudaki hassasiyetinden doğmaktadır. Birincisi, şiir, bir haberin açıkça ilânı üzerine kurulmamalıdır. Bu düzyazının, dahası bilimin metodudur. Didaktik ve politik şiirlerde bu hataya düşölmektedir. İkincisi, şiir, vezin ve kafiyenin kolaylığına sığınmamalıdır. Dış yapı düzgün bile olsa, şiirin muhtevası boşsa; bir haberden yoksunsa, böyle şairler şiirde ileri gidemezler; kısa sürede devre dışı kalırlar. Necip Fazıl, kafiye ve veznin, şiiri, birtakım "adî lâf tertipleri"nden (476) ayırdığını; ama sadece bu ayırım üzerine kurulan şiirin bir sahtekârlık olduğunu belirtmektedir. Necip Fazıl'da şiir bu iki husus arasındaki sentezden, gerilimden doğmaktadır. Necip Fazıl, şiirin taşıdığı özle, bu özün sunulduğu biçim arasında, birbirini elimine etmeyen, birini öbürüyle denetleyen bir yapı kurulmasını önermektedir. Bu yapıda, şiiri dış yüzeyden ibaret görerek, sadece kafiye ve vezin üzerine kuran anlayışın farkında olmadığı bir iç yapı vardır. Bu yapı şiirin bütün kurallarından bağımsız bir şekilde oluşmuş kendine özgü bir canlılık taşımaktadır. İşte simge bu yapıdan doğar, doğmalıdır. Simgenin işlevi, şiirin iç yapısındaki

“sırrı” (476) anlamı şiirin dış yüzeyine taşımaktır. Burada işçilik ayrı bir önem kazanmaktadır. Kendine özgü bir canlılık arz eden iç yapı olağanüstü derecede çeviktir; kolayca ele geçmez. Şairlik, “bu harikulâde çevik ve ince bünyenin heykeltıraşlığı”dır (477).

Beşinci bölüm şiirde duygu ve düşüncenin tek başlarına ehemmiyet kazanamayacakları hususuna ayrılmıştır. Necip Fazıl’a göre duygu ve düşünceler birbirlerine katışmalıdır. Şiir, bu katışma sürecinde, tarafların birbirlerine açıldıkları mesafe üzerinde ortaya çıkar. Eğer şiir, sadece duygu üzerine kurulursa, böyle şiirlerde insanın içini bayan abartılı romantizmden; sadece düşünce üzerine kurulursa, böyle şiirlerde de vaazdan, nutuktan, ders vermekten kurtulunamaz ki şiir bunları amaçlamaz. Böyle şiirler değersiz “birer ses”ten (478) ibarettir. Şiirde düşünce duyumsanabilir olmalıdır. Şiirde duygu düşünceyle, düşünce duyguyla değişecektir; ama bu “tagayyür ve istihale”de (479) düşüncenin değişimine daha çok emek verilmelidir; çünkü duygu, düşünceye nazaran değişime daha açık bir karaktere sahipken düşünce direşkendir. Düşüncenin direnişini kırmak için daha çok emek sarf edilmelidir.

Altıncı bölüm beşinci bölümün üzerine kurulmuştur. Beşinci bölümün konusu olan duygu ve düşünce şiirin ana maddesidir. Buna şiirin özü yahut muhtevası denir. Bu muhtevanın sunumu, estetik ve fonetik yapısı şiirin biçimini oluşturur. Şiir bu unsurlardan bütünlünen bir yapıdır.

Poetikanın yedinci bölümü şiirde bütünlük bahsine ayrılmıştır. Bütünlük, şiirin iç yapısıyla dış yapısının karşılıklı olarak birbirlerinde tecelli etmelerinden oluşur. Şiirin iç yapısı (öz) mutlaka kendi biçimini (dış yapı) arayacaktır. Bu arayış özün, biçimi “fatihçe zapt etmesiyle (481) sonuçlanmalıdır.

Necip Fazıl’a göre şiirin biçimi, özün çatıldığı omurgadır. Bütün gayret, öz-biçim uygunluğu doğrultusunda şiirin tezahür etmesi, öze uygun biçimin bulunmasıdır. Biz bu çerçevede bir

şiiire baktığımızda, sadece biçimi yahut özü değil, şiirin bütün unsurlarının birlik arz ettiği bir bütünlüğü görmeliyiz. Bu bütünlüğü ortaya çıkarabilmenin en temel şartı da şiirde işçiliğin büyük bir önem arz ettiğinin farkına varmaktır. Bu itibarla, eğer bir şiirde kafiye ve vezin, “Ben buradayım.” diye bağıırıp duruyorsa, o şiir sıradan bir “nazıımcılık” (482) örneğidir. Şair, mutlaka bir vezne (bir ölçüye) bağlanan; ama aynı zamanda bu vezni asan adamdır. Bir vezne bağlanan; ama veznin bağlayıcılığı altında ezilen, vezni “sırtında bir kambur” (482) veya “bir koltuk değneğı” (482) gibi taşımak zorunda kalan şairden sağlam şiir çıkmaz. Sağlam şiir, vezni “ezen” (482), “ayağının altına alıp çiğneyebilen” (482) “büyük usta”lardan (482) sâdır olur.

İşte bu aşamada, vezne dış geçiremediğı için vezinden vazgeçmek işin kolayına kaçmaktır. Vezin-mizan ilişkisi gereğı, ölçü şiirde esastır. Bir ölçünün kaydından kaçmak vezne bütünüyle teslim olmaktan ve şiirini sadece vezni işletmek üzerine kurmaktan daha vahim bir durumdur. “Üstün sanatkâr, sabit bir şekil ve kalıp içinde her an, her şiir, her mısra, her kelimedede eski şekil ve kalıbını yenileyebilendir.” (483). Bence Necip Fazıl’ın şiir tekniğı bakımından en temel düşüncesi budur. Necip Fazıl’ın daha ilk kitabının bir yenilik arz etmesinin arkasındaki sebep budur. Necip Fazıl’ın şiire başladığı, ilk kitabını çıkardığı dönemde yazılan şiir, hele ki hece şiiri eskimiş, artık bir şey ifade etmez olmuştur. Bu ortama ayak uydurmak yerine, yepyeni bir şiir davası gütmesinin sebebi şiirin tekniğine, işçiliğine, tazeliğine verdiği önemdir. Bu durum, Necip Fazıl’ın şiiri aynı zamanda bir teknik (biçim) olarak algıladığını göstermektedir.

Sekizinci bölüm şiirde biçim, vezin ve âhenk unsurlarına ayrılmıştır. Necip Fazıl’a göre serbest vezin, şiirin dışa ait biçimini ortadan kaldırarak, bunun yerine, şiirde “iç şekli billurlaştırma”yı (484) esas almaktadır. Bu tavır olumlu karşılanırsa da, en nihayeti, zamanla mekânın bağıını koparmak

cinsinden “imkânsız” (484) bir iştir. Özün dış biçim kaydı olmadan gövdeleşebilmesine imkân yoktur. Dış biçim vezindir. Vezin de aruz vezni yahut hece veznidir. Aruz vezni iki sebepten dolayı tercih edilemez. Birincisi, artık onu yaşatacak bir hayat, bir insan yoktur; aşılıp geçilmiş bir kalıptır. İkincisi, aruz vezninde âhenk yapaydır. Şiirin özünü biçimin egemenliğine maruz bırakan bir tavır esastır. Fakat bu şiirin büyük ustaları elinde bu yapaylığın aşıldığını da görmek gerekir. Fuzulî, Bâki, Nedim, Şeyh Galip bu duruma örnektir. Hece vezni, aruz veznine nazaran şaire daha geniş imkânlar tanımaktadır. Hece vezni, yapısı gereği uzun ve kısa hecelerin harmanıyla şaire, her an değişik bir aruz kalıbını kullanmanın imtiyazına benzer bir imkân sunar. Bir şiirde sabit bir kalıba bağlı kalmak mecburiyetini ortadan kaldırır; şiirin akışı içinde an be an değişen hâlet-i ruhiyemize, şiirin iç yapısıyla dış yapısı arasındaki hareketli, değişken karakterli ilişkiye hece vezni daha uygundur. Bu vezindeki başarıya da Yunus Emre örneği verilebilir.

Necip Fazıl serbest vezni, şiirden “dış şeklin”, ölçünün, kaydın atılması olarak algılamaktadır. Buna mukabil, şair muhakkak bir şekle bağlı kalmalıdır. Necip Fazıl’ın önerdiği şekil hece veznidir.

Necip Fazıl bu bölümde şiirde kelime seçiminin önemini de vurgulamaktadır. Şiirde her kelime, “içine renk renk, çizgi çizgi, yankı yankı cihanlar sığdırılmış birer esrarlı billur zerrelere”dir (484). Bundan dolayı şiirde kelime seçiminin, kelimeleri birbirleriyle kaynaştırıp bütünleştirmenin büyük bir önemi vardır.

“Şiir ve Cemiyet” başlıklı dokuzuncu bölümde Necip Fazıl, şiiri, vizyon (ufuk) kelimesi bağlamında toplumun “rüya”sı (486) olarak görmektedir. Necip Fazıl’a göre bir toplumun bütün devrelerinin izlenebildiği en sahici alan şiirdir. Çünkü şiir “bir milletin iç mayalaşmasını ifade eder.” (Kocahanoglu, 1983, 491). Yani, milletin özünün toplandığı, saklandığı, canlı tutulduğu, ayağa kalktığı yerdir. Özellikle toplumsal

kriz dönemlerinde şiir (“cemiyetin mu’dil oluşları içinde” Kısakürek,, 2002, 486) o toplumun vücut bulmasını sağlamış köklerine sahip çıkan, içinde bulunduğu dönemi ve durumu birinci elden yansıtan, toplumun “istikbâlınden haberler getiren” (486) bir rüyadır. Bu rüyayı şair görür. Şair, toplumun zor zamanındaki “sayıklamalarını dahi zapt eder.” (486). Bu itibarla şiir, toplumun “topyekûn his ve fikir hayatını” (486) inceden inceye araştıran, gözetleyen bir “rasat merkezi”dir (486). Bundan dolayı şiir, bireycilik merkezinde gelişen, bireyle sınırlı bir uğraşı olamaz. Biz, şiirdeki “tam ve müstakil bir fert”ten (486) süzülen insanda bütün toplumu okuruz, görürüz. Bunun için, “cemiyetteki tefekkür ve tahassüs hâleti”nin (486) en kıymetli örneği şiirden yansır. Bunun için şiir, toplumu, “tek fert üzerinden” (486) yansıtır.

Necip Fazıl, Poetikanın dokuzuncu bölümünden sonraki beş bölümde, önceki bölümdeki fikirlerini tekrarlamakla yetinmiştir.

Necip Fazıl’ın poetikası, Necip Fazıl’ın şiir karşısında sistemli bir düşünceye sahip olduğunu göstermektedir. Çünkü Necip Fazıl için şiir ne bir “fantezi”, ne de geçici bir “heves”tir. “Temel”li bir uğraştır.

Poetika, Necip Fazıl’ın şiir bahsinde sistemli bir kuruluş teklifidir. Poetikanın merkezini, şiiri hem kuru fikre, hem içi boş güzelliğe teslim etmemek düşüncesi oluşturmaktadır. Necip Fazıl’a göre şiir, kuralı kaidesi olan bir sanattır. Şiir adına ortaya konan her metin, öncelikle şiirin temel kurallarını gözetmek zorundadır. Bu itibarla Necip Fazıl hem kendi şiirini kurmanın, hem de bir metnin neden ve nasıl şiir katına çıkabileceğinin farkındadır. Poetika her şeyden önce bunu göstermektedir. Necip Fazıl’ın şiirini, kronolojisine sâdik kalarak izlediğimizde Necip Fazıl’ın poetikasının, bu şiirin oluşum sürecini ve bir bütün olarak genel karakterini karşıladığını görmekteyiz.

Necip Fazıl'ın şiir görüşü bahsinde, poetikası kadar önemli bir metin de Ağaç dergisinde yazdığı başyazılardır. Necip Fazıl'ın, Ağaç dergisindeki başyazıları poetikasının altyapısı niteliğindedir. Bu yazılar her Şeyden önce, Necip Fazıl'ın şiirdeki başarısının arkasında şiir üzerinde düşünmesinin yattığını göstermektedir. Necip Fazıl'ın, şiire başladığında neden bulduğu ortamı tekrarlamak yerine, yeni ve taze bir şiir için emek vermeyi seğtiğini bu yazıları okuduktan sonra daha iyi anlarız. Necip Fazıl bu yazılarda, günün şiirini gözetererek, bu şiire, onu sağlığa kavuşturacak bir istikamet teklifinde bulunmaktadır. Bu teklifin, Türk şiirinin onmaz, her ne hikmetse bir türlü kapanmaz, metafizik açlık olarak adlandırılabilcek derin yarasıyla yakından bir ilişkisi de vardır.

Necip Fazıl, 1939 yılında kendisiyle yapılan bir söyleşide, "Şiirin gayesi bence üstün idraktır. O, mutlak hakikati arar. Şiirde müzik, eda, nakış, işçilik gibi kıymetler, bütün bunlardan evvel bulunması icap eden bir cevhere bağlı olmak, iktiza eder." (Kocahanoglu, 1983, 476) demektedir. Bu üç cümle poetikasının veciz bir ifadesidir.

KAYNAKÇA

Kısakürek, Necip Fazıl (2002). ile, Büyük Doğu Yayınları, (46. baskı).

Kısakürek, Necip Fazıl (1932). Ben Ve Ötesi, Semih Lütfü "Suhulet" Kütüphanesi.

Kocahanoglu, Osman Selim (1983). Türk Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek, Ağrı Yayınları.

Okay, M., Orhan (1991). Kültür ve Edebiyatımızdan, Akçağ Yayınları.